

Іван ПИЛИПЕНКО
доцент НАОМА,
заслужений діяч мистецтв України

ДЕЯКІ ПИТАННЯ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ В ІКОНОПИСНІЙ МАЙСТЕРНІ КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКОЇ ЛАВРИ

1. Майстерня монументального живопису і храмової культури, що з'явилась 1994 року в Національній академії образотворчого мистецтва і архітектури, дає можливість пройти академічну школу, набути знань, отримати спеціальну художню професійну освіту майбутнім художникам історичного та релігійного живопису. Поєднання академічної та релігійної складових лежить в основі методики викладання в майстерні. Відродження втрачених традицій церковного живопису стало пріоритетним для її керівників, а відтак проблема навчання і виховання іконописців в минулому та проблема підготовки майстрів сакрального мистецтва в сучасності не втрачає актуальності. Адже дослідження методики викладання іконописних майстерень (зокрема, малярні Києво-Печерської лаври) дозволить не лише зберегти напрацювання минулих поколінь, а й долучити уміння, набуті досвідом, та практичні знання, до потреб сьогодення.

2. Вивчення особливостей мистецької освіти минулого в Україні продовжує бути предметом наукового зацікавлення дослідників (Істомін, Жолтовський, Рижова, Ростовцев, Ткаченко та ін.).

3. Іконописна майстерня Києво-Печерської лаври мала давні традиції та високий фаховий рівень. Довгий час навчання відбувалось приватно, в келіях монахів-іконописців, які передавали учням знання, уміння та навички, послідовно долучаючи їх до практичної діяльності. 1763 року засновано училище для навчання іконопису шляхом об'єднання окремих келійних майстерень. Система навчання в оновленій іконописній малярні поєднала теоретичні та практичні завдання.

4. Збережені в лаврській бібліотеці альбоми — так звані кужбушки, куншти малярські або кунсбухи — можемо розглянути як навчальну літературу, методичну основу навчання, що дає змогу не тільки зрозуміти характер художньої освіти іконописної школи, а й реконструювати методику виховання художників. 46 саморобних книг містять оригінальні рисунки лаврських майстрів, західноєвропейські гравюри на сюжети Священного Писання та класичної міфології, українські ритини, учнівські копії. Значну частину складають фрагменти навчально-рисувальних атласів з малюнками-схемами різних

частин людського тіла, зображеннями оголених та одягнених постатей в різноманітних позах і ракурсах, подана послідовність їхнього малювання (наприклад, аркуші посібника з рисунка П. Рубенса або підручника братів Карраччі «Scuola Perfetta»). Це дає підстави вважати, що академічна система навчання та виховання учнів була частково використана в педагогічній практиці лаврської іконописної школи.

5. Тематичний діапазон кужбушок надзвичайно широкий: переважають біблійні та агіографічні зображення, присутні символічні, міфологічні та алегоричні композиції, військові та побутові сцени, анімалістичні сюжети, пейзаж, портрет, проекти виробів з металу та дерева, орнаменти, іконописні ескізи, образи козака-бандуриста, навіть шаржі.

6. Аналіз фонду навчальної літератури засвідчує, що провідним методом навчання образотворчого мистецтва було копіювання, змальовування контурного зображення на око, без застосування дрібного розлініювання на клітини. Учні таким чином розвивали відчуття пропорції, тренували вправність руки і точність ока. Перемальовування виконували тушшю, пером або пензлем, олівцем, в графічній чи живописній манері.

7. Процес навчання в малярні Києво-Печерської лаври будувався на глибоко вкоріненій візантійсько-руській традиції іконописного стилю у поєднанні з елементами західноєвропейської академічної системи. Головним завданням педагогічної системи було засвоєння сучасних практичних знань, навичок і досвіду поколінь іконописців.

Практика і традиція — два основних чинники, що складають суть методики виховання учнівської молоді в майстерні монументального живопису і храмової культури НАОМА сьогодні.